

Energisystem
Emma Johansson, 08-677 25 05
emma.johansson@energiforetagen.se

Till Försvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se med kopia till
fo.rs.remissvar@regeringskansliet.se.
diarienummer Fö2025/00151

Remissvar: Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6)

Energiföretagen Sverige samlar och ger röst åt omkring 500 företag som producerar, distribuerar, säljer och lagrar energi. Vårt mål är att utifrån kunskap, en helhetssyn på energisystemet och i samverkan med vår omgivning, utveckla energibranschen – till nytta för alla.

Sammanfattning

Energiföretagen Sverige ser positivt på den ambitionshöjning som nu görs för att stärka personalförsörjningen inom det civila försvaret. Detta är ett betydelsefullt steg i arbetet med att öka Sveriges motståndskraft och totalförsvarsförmåga. Energiföretagen Sverige vill betona att det är av yttersta vikt att dagens otydliga rättsläge angående krigsplacering under allmän tjänsteplikt klargörs, samt att en ordentlig utredning avseende krigsplacering inom privata företag genomförs. Målsättningen bör vara att etablera ett system där företagen kan planera sin verksamhet och krigsorganisation i fredstid för att säkerställa en uthållig energiförsörjning. För att detta ska kunna uppnås behöver aktörerna inom energibranschen kunna räkna med att aktörernas nyckelpersonal inte ianspråk tas för andra lägre prioriterade uppgifter inom totalförsvaret.

Krigsplacering med anställningsavtalet som grund har hittills varit ett av de få konkreta verktygen för företags personalplanering inför höjd beredskap. För närvarande stödjer både Energimyndigheten och Svenska kraftnät, via sin vägledning "Krigsplacering av medarbetare inom energisektorn", företags möjlighet att krigsplacera sin personal. Om beredskapsregistreringen, som är baserad på anställningsavtal, tas bort som verktyg finns det en betydande risk för merarbete och förnyad förvirring och osäkerhet hos företag och personal. Då en allmän uppmaning om att "gå till jobbet" inte ger samma tyngd som en registrering hos Plikt- och Prövningsverket. Vidare har krigsplaceringsarbetet som hitintills genomförts gett tyngd åt de anställdas ansvar i orostider och därigenom skapat försvarsvilja. Att i dagsläget då fatta beslut på endast regelverket skulle därför innebära att synen på såväl företagens krigsplaceringsförmåga som myndigheters förmåga att skapa förutsättningar för att beredskapsplanera skulle försämrats.

Vi vill därför understryka behovet av ett gemensamt regelverk, tydlig vägledning och avtal för att säkerställa en robust och förutsägbar personalförsörjning inom det civila försvaret. Förutsättningar för att så långt som möjligt kunna genomföra personalplaneringen skyndsamt och redan i fredstid måste finnas. Detta gäller såväl verksamhetsutövers egen personal som extern personal hos leverantörer och underleverantörer. Särskilt viktigt är att belysa osäkerheten kring ansvarsfördelning, begreppsanvändning och bemanningskrav. Nedan följer specifika synpunkter.

Särskilda synpunkter

Utökad tillämpning av civilplikten

Energiföretagen Sverige är positiva till bedömning om behovet av att aktivera civilplikten med mönstring och genomförande av civilplikt med längre grundutbildning för att säkerställa det civila försvaret. Vi stödjer utredningens förslag på föreslagna områden, särskilt inom drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet samt ytterligare behovet av civilplikt inom andra områden såsom drift, underhåll och reparationer inom andra energislag än el samt bevakning. Dock önskar vi se att reparationer även läggs till som prioriterat område för civilplikt inom elförsörjningen. Samt att civilpliktiga inte enbart bör begränsas till IT-system utan även inkludera operationella system (OT-system).

Ansvariga myndigheter bör samarbeta med relevanta parter inom sektorn vid implementeringen av civilpliktiga. Detta för att säkerställa att civilpliktiga inte rekryteras från privata företags krigsorganisationer som bedriver liknande verksamhet, vilket kan försvåra företag från att utföra sin egen prioriterade verksamhet.

Om beredskapsregistrering

Energiföretagen Sverige avstryker utredningens förslag om att beredskapsregistrering bör göras bara i fråga om totalförsvarspliktiga i krigsorganisationen som har ingått avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap. Detta eftersom förslaget innebär att anställda eller uppdragstagare som med stöd av den allmänna tjänsteplikten ska kvarstanna på sin ordinarie arbetsplats inte längre skulle kunna beredskapsregistreras. Energibranschen är kritisk till detta förslag, då en sådan ordning bedöms försvåra planeringsarbetet för att säkerställa skyddet av samhällsviktig verksamhet. Energiföretagen anser att det är av stor betydelse att verksamhetsutövare fortsatt kan planera sin krigsorganisation i förväg och utföra registreringar under fredstid.

Det är dock av vikt att tydliggöra vad som utgör samhällsviktigverksamhet, då detta är en förutsättning för en framgångsrik personalplanering inom det civila försvaret. Myndigheterna bör även bistå med tydlig, samordning centralt så att alla gör lika för personer som kan komma att beredskapsregistreras.

Om arbetsförmedlingens roll

I denna för totalförsvaret viktiga fråga ställer sig elbranschen också bakom det särskilda yttrande som experten Karin Brunn Lundgren lämnat (s. 829), samt delar experten Jan Rubinstein-Ogilvies bedömning (s. 836) att utredningens föreslagna modell saknar ett systemperspektiv och kan komma att påverka det civila försvarets beredskap negativt genom att minska förberedelserna och lägga till moment vid aktivering av tjänsteplikten. Det är allvarligt i det säkerhetspolitiska läge som råder.

Arbetsförmedlingens roll och anvisningar om tjänsteförlängning och reservering av nyckelpersonal bör snarare förtydligas gentemot det privata näringslivet för att öka planeringsförutsättningarna för förstärkning av personalresurser hos företag i fredstid.

Det är även viktigt att det föreslagna regelverket i SOU 2025:6, som har fokus på offentligrättsliga frågor, harmoniserar med det förslag som regeringen arbetar fram med anledning av utredningen Arbetsrätten under krig och krigsfara (SOU 2023:79). Trots att SOU 2025:6 primärt behandlar offentligrättsliga aspekter, behöver det civilrättsliga

regelverket också beaktas och harmoniseras för att säkerställa en rättssäker och praktisk tillämpning.

Återinrättandet av Elbefälhavare

Energiföretagen Sverige rekommenderar att en elbefälhavare i civilförsvaret återinrättas med kompetens och övergripande ansvar för att leda och prioritera inom respektive elförsörjningsområde utifrån Energimyndighetens förslag om geografiska indelningar av Sverige där energibehovet för totalförsvaret uppskattats. Det kommer att behövas en förmåga att prioritera energi mellan olika samhällsviktiga verksamheter i händelse av bristsituationer. Denna befälhavare bör även ha operativ förmåga och mandat att hantera och fördela civilpliktiga samt andra förstärkningsresurser inom energisektorn i respektive område i samband med att åtgärder vidtas så att största möjliga totalförsvareffekt och nytta uppnås

Säkerhetsprövning i samband med civilplikt

En säkerhetsprövning är ett nationellt system som syftar till att skydda Sveriges säkerhet. Energiföretagen Sverige föreslår införandet av en säkerhetsklarering för civilpliktiga, jämförbar med den som tillämpas inom NATO, för att på förhand skapa förutsättningar och möjliggöra planering för personalförflyttningar där de gör mest nytta. Vi anser att en säkerhetsklarering liknande den som finns i Europa, och som vi önskar se implementerat i CER-direktivet och i Sverige, skulle öka flexibiliteten och snabbheten att ställa om inte bara vår egen försvarsförmåga utan även Europas beredskap och försvar.

En gemensam europeisk säkerhetsklarering skulle möjliggöra ett mer effektivt samarbete och personalförstärkning genom inlåning eller utlåning av kritisk personal mellan länder. Detta skulle leda till en snabbare och mer effektiv förstärkning av reparationsresurser för kritisk infrastruktur eller skydd av civilbefolkningen där behovet är som störst.

Sara Emanuelsson
Enhetschef, Energiföretagen Sverige